

HYVINVOINTISUUNNITELMA 2026-2029

PORTTI PÄIJÄNTEELLE - KOTI HYVÄLLE
ELÄMÄLLE

JOHDANTO

Kunnan tehtävänä on edistää asukkaidensa terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia. Hyvinvointityö on osa kunnan strategista johtamista, ja sitä ohjaavat sekä kansallinen lainsäädäntö että paikalliset tarpeet. Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen on kunnan lakisääteinen velvollisuus, mutta ennen kaikkea se on investointi yhteisön elinvoimaan, osallisuuteen ja kestäväan tulevaisuuteen.

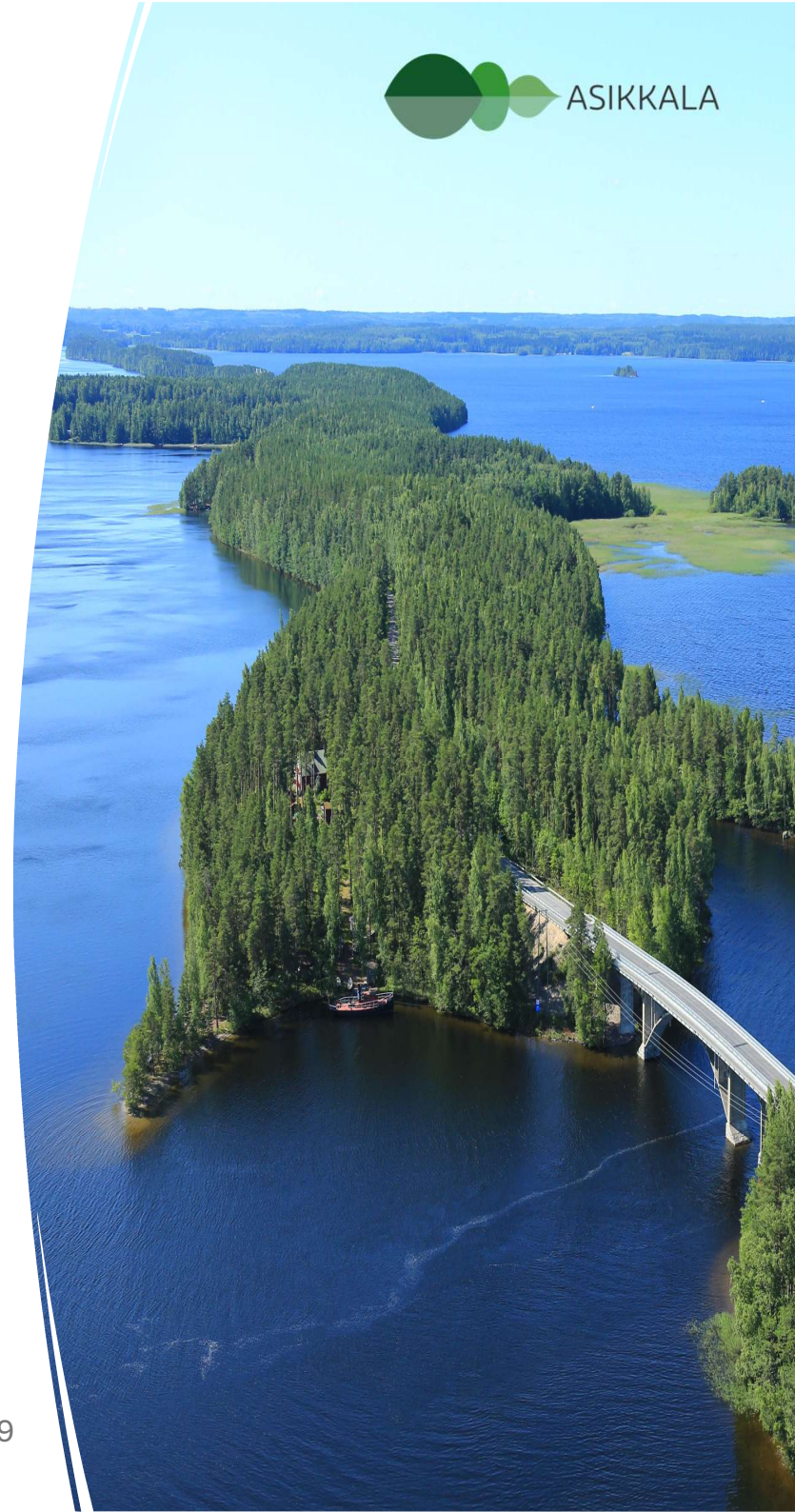
Tämä hyvinvointisuunnitelma kokoaa yhteen ajantasaisen tilannekuvan kunnan asukkaiden hyvinvoinnista, siihen vaikuttavista tekijöistä ja keskeisistä kehityssuunnista. Suunnitelma toimii päätöksenteon, resurssien kohdentamisen ja palveluiden kehittämisen välineenä. Se tukee myös kunnan ja hyvinvointialueen välistä yhteistyötä sekä kuntastrategian toimeenpanoa.

Hyvinvoinnin edistäminen on yhteinen tehtävä, joka edellyttää kunnan eri toimialojen, järjestöjen, yhteisöjen, yritysten ja asukkaiden aktiivista osallistumista. Suunnitelmassa määritellään selkeät tavoitteet ja toimenpiteet, joiden avulla vahvistetaan arjen sujuvuutta, lisätään turvallisuutta, ehkäistään syrjäytymistä ja kavennetaan hyvinvointi- ja terveyseroja.

Hyvinvointisuunnitelman avulla seurataan tavoitteiden toteutumista, arvioidaan toimien vaikuttavuutta ja varmistetaan, että kunnan hyvinvointityö pysyy ajantasaisena ja vastaa nopeasti muuttuviin olosuhteisiin. Suunnitelma toimii myös kuntalaisten tukena: sen avulla voidaan lisätä ymmärrystä hyvinvoinnin tilasta ja vahvistaa yhteistä tahtotilaa hyvinvoivan, turvallisen ja elinvoimaisen kunnan rakentamiseksi

Asikkalassa

Marja Koivisto, Hyvinvointikoordinaattori

Avainlukuja

- Asukkaita 7841 (2025)
- 0-17 vuotiaat väestöstä 16.1% (2024)
- yli 75-vuotiaat väestöstä 17.7% (2024)
- Yksin asuvat yli 75-vuotiaat vastaavan ikäisestä väestöstä 54,2%
- Työlliset väestöstä 35,3% (2024)
- Työttömät työvoimasta 10.0% (2024)
- Pitkäaikaistyöttömät työvoimasta 10,6% (2025)
- Nuorisotyöttömät 18-24 vuotiaat työvoimasta 9% (2025)
- Huoltosuhde 91.9 (2024)
- Koulutustasomittain 346,5 (2024)
- Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky 41,7% (2025)
- Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky 50.8%(2025)
- Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta 3,8 (2024)
- Poliisin tietoon tulleet liikennerikkomukset / 1 000 asukasta 22.3 (2024)
- Hyte-kerroin 20,5 (2025)

HYVINVOINTISUUNNITELMAA OHJAAVAT ASIAKIRJAT

Asikkalan kunnan hyvinvointisuunnitelma 2025–2029 laaditaan laajan hyvinvointikertomuksen 2021–2024 tietojen pohjalta kuntastrategian mukaisesti. Kunnan laaja hyvinvointisuunnitelma noudattelee Päijät-Hämeen HYTE-kärkiä ja sen pohjana toimivat Päijät-Hämeen hyvinvointialueen laaja hyvinvointisuunnitelma ja siihen liittyvät erillissuunnitelmat ja toimenpideohjelmat. Laaja hyvinvointisuunnitelma sisältää lasten ja nuorten, ravitsemusterveyden, ehkäisevän työn, kotoutumisen edistämisen ja ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelmat eikä niistä laadita erillissuunnitelmia.

Hyvinvointisuunnitelmaan kirjattuja toimenpiteitä seurataan ja niistä raportoidaan kunnan valtuustolle vuosittain. Vuosittain seurataan myös HYTE-kertoimen kehitystä sekä keskeisiä TEAviisarin indikaattoreita, jotka vaikuttavat kunnan HYTE-kertoimeen, koska HYTE-kerroin määrittää kunnan valtionosuuksien määrää. HYTE-kertoimen aktiivinen seuranta kannustaa kuntaa aktiiviseen ja vaikuttavaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöhön.

Hyvinvoinnin ja terveydenedistämistyötä arvioidaan ja raportoidaan säännöllisesti. Kunnanvaltuusto, -hallitus sekä johtoryhmä, lautakunnat ja muut työryhmät sitoutuvat toimimaan asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Hyvinvointisuunnitelmaa kunnissa ohjaavat useat lainsäädännölliset ja strategiset asiakirjat. Nämä varmistavat osaltaan suunnitelmallisen sekä vaikuttavan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön.

Keskeisiä asiakirjoja:

- ✓ Kuntastrategia
- ✓ Kunnan laaja hyvinvointikertomus 2021-2024
- ✓ Kunnan vuosittainen talousarvio ja käyttösuunnitelma
- ✓ Asikkalan poikkihallinnollinen liikkumishjelma
- ✓ Asikkalan ilmastosuunnitelma
- ✓ Päijät-Hämeen alueellinen hyvinvointisuunnitelma 2026-2029
- ✓ Päijät-Hämeen alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2026-2029
- ✓ Päijät-Hämeen alueellinen ehkäisevän työn toimintasuunnitelma
- ✓ Päijät-Hämeen alueellinen suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi.
- ✓ Alueellinen ravitsemusterveyden edistämissuunnitelma

Keskeiset lait kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä:

- ✓ Kuntalaki: *Määrittää kunnan perustehtäväksi asukkaiden hyvinvoinnin edistämisen. Edellyttää muun muassa kuntastrategiaa, vaikuttamistoimielimiä (vanhus- ja vammaisneuvosto, nuorisovaltuusto) ja osallisuustyön vahvistamista.*
- ✓ Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä: *Velvoittaa kuntaa edistämään asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä siltä osin, kun se liittyy kunnan muihin lakisäätöihin tehtäviin (esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen järjestäminen).*
- ✓ Terveydenhuoltolaki: *Velvoittaa kuntaa järjestämään terveyden edistämistä kaikilla palvelualueilla ja lisäksi sisältää määräyksiä terveyden seurannasta sekä raportoinnista vuosittain väestöryhmittäin.*
- ✓ Erityislainsäädäntö: *Tukee kunnan hyvinvointityötä. Näitä ovat esimerkiksi lastensuojelulaki, laki ikääntyneen väestön tukemiseksi, nuorisolaki ja liikuntalaki.*

HYTE-KÄRJET eli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteet

Päijät-Hämeen kunnat ovat sitoutuneet yhteisiin alueellisesti sovittuihin HYTE-kärkiin. Kunnat ja hyvinvointialue keräävät yhteistä tietopohjaa hyvinvointiin ja terveyteen liittyvissä asioissa, tekevät monialaista yhteistyötä hyvinvointialueen sekä järjestöjen kanssa sekä toteuttavat yhdessä konkreettisia toimenpiteitä, jotka tukevat HYTE-kärkien tavoitteita.

Päijät-Hämeen HYTE-kärjet eli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteet keskittyvät seuraaviin teemoihin:

Osallisuus ja yhteisöllisyys:

Tavoitteena on vahvistaa kuntalaisten kokemusta osallisuudesta ja vaikuttamisesta.

Mielen hyvinvointi:

Kasvu-, opiskelu- ja elinympäristöjen tulee tukea mielenterveyttä erilaisissa elämäntilanteissa.

Arjen turvallisuus:

Kuntalaisten tulee kokea asuin- ja elinympäristönsä viihtyisäksi ja turvalliseksi.

Päihteettömyys ja terveelliset elintavat:

Tavoitteena on vähentää päihteiden käyttöä ja edistää terveellisiä elintapoja.

Kuva. Päijät-Hämeen hyte-kärkien tavoitteet 2025-2029

EHKÄISEVÄ TYÖ ASIKKALASSA

Asikkalassa ehkäisevä työ kuuluu kaikille ja sen toimenpiteitä toteutetaan kaikilla kunnan toimialoilla ja yhdessä verkostojen kanssa. Tämä mahdollistaa sen, että hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen näkyy osana arkea; kouluissa, varhaiskasvatuksessa, vapaa-ajalla, harrastuksissa, työelämässä ja palveluissa. Ongelmien ehkäisy ja arjen haasteiden ratkaiseminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa on erityisen tärkeää kuntalaisten hyvinvoinnin kannalta. Varhainen tuki vahvistaa ihmisten toimintakykyä, vähentää ongelmien kasautumista ja lisää mahdollisuuksia menestyä omassa elämässä.

Alueellinen ehkäisevän työn suunnitelma hyväksyttiin aluevaltuustossa marraskuussa 2025.

Ehkäisevän työn suunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet sisällytetään kokonaisuutena hyvinvointisuunnitelmaan, jotta työ muodostaa johdonmukaisen ja vaikuttavan kokonaisuuden.

Kiinnittymisen ja kuulumisen tunteen vahvistaminen on keskeinen osa ehkäisevää työtä. Kun kuntalaiset kokevat olevansa osa yhteisöä ja tulevaisuutta nähdänsä, kuulluiksi ja arvostetuiksi, heidän hyvinvointinsa vahvistuu ja riski syrjäytyä pienenee. Kuulumisen tunteen puute on tutkitusti yhteydessä yksinäisyyteen, osattomuuteen ja heikentyneeseen mielenterveyteen, kun taas myönteiset yhteisö- ja ryhmäsuhteet lisäävät turvallisuuden tunnetta ja tuen saatavuutta arjessa.

Asikkalassa kiinnittymistä vahvistetaan tarjoamalla mahdollisuuksia osallistua, vaikuttaa ja toimia osana yhteisöä – esimerkiksi harrastusten, vapaaehtoistoiminnan, kulttuurin, liikunnan ja kyläyhteisöjen kautta. Kiinnittyminen tukee elämänhallintaa, vahvistaa resilienssiä ja vähentää riskiä ajautua palveluiden ulkopuolelle.

Kun kunnan eri toimijat toimivat yhdessä ja vahvistavat kuulumisen kokemusta kaikissa ikä- ja väestöryhmissä, luodaan pohja ennaltaehkäisevälle, turvalliselle ja hyvinvoivalle yhteisölle. Tämä yhtenäinen ote ehkäisee haasteiden kasautumista ja edistää Asikkalan asukkaiden hyvinvointia pitkäjänteisesti.

Hyte-kärjet ja tavoitteet sekä ehkäisevän työn odotetut vaikutukset

Hyte-kärjet	Tavoitteet, joihin ehkäisevä työ kytkeytyy	Ehkäisevän työn odotetut vaikutukset
Osallisuus ja yhteisöllisyys	<ul style="list-style-type: none"> Osallisuus on vahvistunut Yksinäisyys on vähentynyt Työhön, kouluun ja koulutukseen kiinnittyminen on vahvistunut 	Mielenterveysongelmiin, digi- ja rahapelaamiseen, päihteiden käyttöön ja lähisuhdeväkivaltaan liittyvä häpeäleima (stigma) on vähentynyt (mm. Strand, T. vm. 2023 ; Kirkbride vm. 2024 ; Lloyd, J. vm. 2025 ; Overstreet & Quinn, 2025).
Mielen hyvinvointi	<ul style="list-style-type: none"> Psyykinen kuormitus ja itsetuhoisuus ovat vähentyneet 	<p>Tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat vahvistuneet lapsilla ja nuorilla sekä perheissä (mm. Durlak, J.A. vm. 2011).</p> <p>Yksilön epävarmuuden sietokyky ja minäpystyvyys ovat vahvistuneet (mm. Thach vm. 2024).</p> <p>Läheisten jaksaminen on huomioitu elämän kriisitilanteissa (mm. Mardani vm. 2023; Grove vm. 2023).</p> <p>Nuorten ja työikäisten itsemurhat ovat vähentyneet (mm. Krvstkiewicz vm. 2025; Marionneau vm. 2022; McManus vm. 2022; Palmu vm. 2020).</p>
Arjen turvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> Arjen turvallisuus on vahvistunut, myös digitaalisissa ympäristöissä 	<p>Perheissä tapahtuva lähisuhdeväkivalta on vähentynyt (mm. Feder vm. 2011; Taft vm. 2015; Dheensa vm. 2020).</p> <p>Nuorten miesten digi- ja rahapelaaminen on vähentynyt (mm. Petry vm. 2008; Ovanedel vm. 2024).</p>
Päihteettömyys ja terveelliset elintavat	<ul style="list-style-type: none"> Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat ovat vahvistuneet Terveiserot ovat kaventuneet 	<p>Työikäisten ja ikääntyvien miesten alkoholin riskikäyttö on vähentynyt. (mm. Witkiewitz vm. 2018; Tigerstedt vm. 2020; WHO 2022; 2024; THL 2023; 2024)</p> <p>Lasten ja nuorten nikotiinituotteiden käyttö on vähentynyt (mm. Thomas vm. 2008; Ruokolainen vm. 2023; WHO 2023).</p> <p>Lasten ja nuorten huumeekokeilut ja -kuolemat ovat vähentyneet (mm. UNODC 2023; EMCDDA 2024; Jeziorska vm. 2025).</p>

Päijät-Hämeen ehkäisevän työn toteutussuunnitelma 2025-2029

NOSTOT LAAJASTA HYVINVOINTIKERTOMUKSESTA

<p>Työllisten määrä väestöstä 35,3 %, on heikempi kuin Päijät-Hämeessä tai koko maassa</p>	<p>Huoltosuhteen heikkeneminen huolestuttavaa</p>	<p>Koulutustasomittain on alle Päijät-Hämeen ja koko maan tason.</p>	<p>Sekä sairauspäiväraha saaneiden, että työkyvyttömyyseläkkeellä olevien 16-64 vuotiaiden määrä on valtakunnallisen tason yläpuolella.</p>
<p>Tuloeroista kertova gini-kerroin (26,5, vuonna 2024) on parantunut, eli tuloerot kaventuneet hieman, mutta gini-kerroin on edelleen korkeampi kuin Päijät-Hämeen lukema.</p>	<p>Väkiluku on laskusuunnassa, väestön ikääntyminen ja syntyvyyden lasku vaikuttavina tekijöinä, muuttoliike ei korjaa tilannetta riittävästi.</p>	<p>Suuri osa lapsista, nuorista ja perheistä voi hyvin, mutta syrjäytymisen ja huono-osaisuuden riski on kasvanut taloudellisen tilanteen huonontuessa.</p>	<p>Peruspalvelut ovat toimivia, lisäksi on otettu käyttöön matalan kynnyksen kohtaamispaikat perhekeskus Ilo perheille ja seniorikeskus Olo ikääntyville.</p>
<p>Nuorten mielenterveys- ja perheneuvolapalveluihin pääsyn haasteet</p>	<p>Kiusaamisen, syrjinnän ja häirinnän kokemukset ovat lisääntyneet (kouluterveyskysely 2025).</p>	<p>Move-tulokset osoittavat fyysisen toimintakyvyn heikkenemistä sekä 5. että 8. luokkalaisten tuloksissa.</p>	<p>Yli 75-vuotiaiden määrä kasvaa, 94.8 % (2024) yli 75-vuotiaista asuu kotona ja yli puolet heistä asuu yksin.</p>
	<p>Seniorikeskus Olo ja kuntosali Puhti toimintakyvyn ylläpitämisen tukena. Tapaturmien ja kaatumisen ehkäisyyn panostettu.</p>	<p>Menetettyjen elinvuosien määrä suurempi aivoverisuoni- ja hengityselinsairauksien sekä iskeemisten sydänsairauksien osalta, menetykset muissa luokissa ovat Päijät-Hämeen pienimpiä.</p>	

HYVINVOINTISUUNNITELMAN TAVOITTEET, TOIMENPITEET JA SEURANTAINDIKAATTORIT

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet on laadittu sekä laajaan hyvinvointikertomukseen kerätyn tiedon, että yhdessä verkostojen kanssa käydyn työskentelyn perusteella. Hyvinvointisuunnitelmassa kuvataan sekä tavoitteet asukkaiden hyvinvoinnin parantamiseksi ja terveyden edistämiseksi, että toimenpiteet joilla näihin tavoitteisiin pyritään vastaamaan.

Seurantaindikaattoreiden avulla seurataan asetettujen tavoitteiden toteutumista ja arvioidaan tehtyjen toimenpiteiden vaikutusta asukkaiden hyvinvointiin ja terveyteen. Seurantaindikaattorit on poimittu THL:n valmisteleman laajan hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisällöstä, joka on tarkoitettu kunnan HYTE-työn tueksi.

OSALLISUUS JA YHTEISÖLLISYYS

MIELEN HYVINVOINTI

ARJEN TURVALLISUUS

**PÄIHTEETTÖMYYS JA
TERVEELLISET ELÄMÄNTAVAT**

OSALLISUUS JA YHTEISÖLLISYYS

Osallisuus ja kuulluksi tuleminen ovat keskeisiä tekijöitä yksilön hyvinvoinnille. Kun ihminen kokee kuuluvansa yhteisöön ja olevansa siinä tärkeä, se vahvistaa sekä yksilön että koko yhteisön hyvinvointia. Maailmanlaajuiset kriisit ovat heikentäneet yhteisöllisyyttä ja lisänneet turvattomuuden tunnetta, mikä korostaa yhdessä olemisen ja toisiltamme saamamme tuen merkitystä.

Kunnalla on tärkeä rooli osallisuuden mahdollistajana: se luo tiloja, rakenteita ja toimintatapoja, jotka vahvistavat yhteenkuuluvuutta ja lisäävät asukkaiden luottamusta omaan kuntaansa.

Osallisuus on vahvistunut ja yksinäisyys on vähentynyt. Yhteisöön, työhön, kouluun ja koulutukseen kiinnittyminen on vahvistunut. Mahdollisuuksia kohtaamiseen ja vertaistukea on saatavilla tarvittaessa. Yhdistysten ja järjestöjen toimintamahdollisuudet kunnassa vahvistuvat. Kuntalaisen usko vaikuttamisen mahdollisuuksiin vahvistuu.

TOIMENPITEET

- ✓ Yhdistysillat, kyläillat ja liikuntaseurojen tapaamiset toteutuvat kahdesti vuodessa
- ✓ Huomioidaan asuinalueiden yhteisöllisyyden vahvistaminen suunnittelussa mm. kaavoituksessa ja rakennussuunnittelussa
- ✓ Kunnan tilat ovat maksutta yhteisöjen ja järjestöjen käytettävissä
- ✓ Lasketaan kunnan viestintäkynnystä ja monipuolistetaan viestintää hyödyntämällä eri viestintäkanavia
- ✓ Kehitetään kunnan verkkosivuja saavutettavuuden ja saatavuuden parantamiseksi, huomioidaan monikielisyys ja esteettömyys myös viestinnässä
- ✓ Kunnan viestinnässä avataan eri organisaatioiden vastuita siten, että kuntalainen on selvillä siitä, mikä taho vastaa mistäkin verkostoituneessa yhteiskunnassa.
- ✓ Palautteen antamista helpotetaan
- ✓ Järjestetään asukas- ja teemailtoja tarvittaessa
- ✓ Kunnan toiminta- ja rakentamisavustukset ja hyvinvointipalveluiden avustukset vahvistavat yhdistysten, yhteisöjen ja järjestöjen toimintamahdollisuuksia
- ✓ Järjestetään yhdistysten ja järjestöjen toimijoille koulutuksia ajankohtaisista teemoista
- ✓ Perustetaan vertaistukiryhmiä yhdessä muiden toimijoiden kanssa
- ✓ Osallistavan budjetoinnin käyttöönotto ja kehittäminen
- ✓ Ennakkovaikutusten arviointia käytetään päätöksenteon tukena mm. kaavoitusasioissa ja silloin, kun valmisteltava asia aiheuttaa merkittäviä muutoksia palvelurakenteissa tai palvelun laadussa, kustannusten kasvua tai investointeja.
- ✓ Varmistetaan tulkkipalvelujen avulla mahdollisuus asioida omalla kielellä

Osallisuus on vahvistunut ja yksinäisyys on vähentynyt. Yhteisöön, työhön, kouluun ja koulutukseen kiinnittyminen on vahvistunut. Mahdollisuuksia kohtaamiseen ja vertaistukea on saatavilla tarvittaessa. Yhdistysten ja järjestöjen toimintamahdollisuudet kunnassa vahvistuvat. Kuntalaisen usko vaikuttamisen mahdollisuuksiin vahvistuu.

KOHDENNETUT TOIMENPITEET

Lapset/Nuoret ja perheet

- ✓ Lapsiparlamentti ja nuorisovaltuusto kokoontuvat säännöllisesti – lasten ja nuorten mielipide huomioidaan päätöksenteossa
- ✓ Lisätään lasten, nuorten ja perheiden arkeen matalan kynnyksen mahdollisuuksia osallistua ja tulla kuulluksi
- ✓ Mahdollistetaan kunnan puolelta matalan kynnyksen palvelujen, kuten oppilashuollon ja perheohjauksen jalkauttaminen kouluille ja varhaiskasvatukseen
- ✓ Varmistamme, että lasten ja nuorten arjessa on riittävästi läsnä olevia aikuisia.
- ✓ Perhekeskus ilon toimintaa kehitetään yhdessä asiakkaiden ja verkostojen kanssa
- ✓ Nuorten työpaja- ja ohjaamotoiminnan kehittäminen
- ✓ Tuetaan nuorten työllistymistä tarjoamalla nuorille kesätyö- ja työkokeilupaiikkoja
- ✓ Etsivä nuorisotyö on riittävää ja tavoitteellista
- ✓ Kehitetään toimintoja yhdessä lasten, nuorten ja perheiden kanssa
- ✓ Kehitetään ja toteutetaan vanhempia osallistavaa toimintaa, kuten valintojen polut, vanhempain iltapäivät ja teemaillat

Ikääntyvät

- ✓ Vanhus- ja vammaisneuvosto kokoontuu säännöllisesti – lausunnot ja kannanotot huomioidaan päätöksenteossa
- ✓ Seniorikeskuksen toimintaa kehitetään yhdessä käyttäjien ja sidosryhmien kanssa, huomioiden myös erityisryhmät, kuten mm. omaishoitajat
- ✓ Vahvistetaan vapaaehtoistyön mahdollisuuksia tarjoamalla tiloja ja kumppanuutta
- ✓ Tuetaan toimintoihin osallistumista myös keskusta-alueen ulkopuolelta palveluliikenteen avulla

Osallisuus on vahvistunut ja yksinäisyys on vähentynyt. Yhteisöön, työhön, kouluun ja koulutukseen kiinnittyminen on vahvistunut. Mahdollisuuksia kohtaamiseen ja vertaistukea on saatavilla tarvittaessa. Yhdistysten ja järjestöjen toimintamahdollisuudet kunnassa vahvistuvat. Kuntalaisen usko vaikuttamisen mahdollisuuksiin vahvistuu.

SEURANTAINDIKAATTORIT JA MITTARIT

- ✓ Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- ja luokkayhteisöä, % 4. ja 5. luokan oppilaista
- ✓ Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- ja luokkayhteisöä, % 8. ja 9. luokan oppilaista
- ✓ Hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa, % 8. ja 9. luokan oppilaista
- ✓ Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24 vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä
- ✓ Koulutustasomittain
- ✓ Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalveluksessa) olevat 18-24- vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä
- ✓ Nuorisotyöttömät, % 18-24-vuotiaasta työvoimasta
- ✓ Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä
- ✓ Työttömät, % työvoimasta
- ✓ Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15-64-vuotiaista
- ✓ Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-65-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä
- ✓ Palvelualueiden ja toimintojen kävijämäärät

MIELLEN HYVINVOINTI

Mielen hyvinvointi on olennainen osa kokonaisvaltaista hyvinvointia. Arjen muutoksista ja haasteista selviämistä tukevat luottamus omaan pärjäämiseen, toimiva arki ja tieto siitä, että apua on tarvittaessa saatavilla. Resilienssin vahvistaminen parantaa toimintakykyä ja auttaa kohtaamaan vaikeita tilanteita.

Mielen hyvinvointia edistävät muun muassa: itselle mielekäs harrastaminen (liikunta, kulttuuri, taide), joka tukee palautumista ja tunteita ja elinikäisen oppimisen mahdollisuudet, kuten digitaitojen kehittäminen, jotka lisäävät voimavaroja ja vahvistavat hyvinvointia.

Elämään tyytyväisyys ja tulevaisuuden usko ovat lisääntyneet ja psyykinen kuormitus ja itsetuhoisuus ovat vähentyneet. Ehkäisevän työn näkyvyys ja tavoitettavuus ovat parantuneet. Ammattilaisten taito kohdata ja ottaa haasteellisia aiheita puheeksi on vahvistunut.

TOIMENPITEET

- ✓ Kunnan nettisivuilla on koottuna ehkäisevän työn toimintamuodot, apua eri tilanteisiin ja yhteystiedot alueellisesti
- ✓ Varmistetaan kuntalaisille mahdollisuuksia keskustella ajankohtaisista kriiseistä ja saada tukea asioiden käsittelyyn
- ✓ Kunnan esihenkilöiden johtamisen taitoja vahvistetaan eri koulutuksin – asiantuntijatyön johtaminen, työhyvinvointia tukeva johtaminen
- ✓ Vahvistetaan kuntalaisten harrastamisen mahdollisuuksia yllä pitämällä ja kehittämällä liikuntavälinekirjastoa ja muuta kirjaston lainattavaa harrastusaineistoa
- ✓ Kerätään, tallennetaan ja asetetaan saataville aktiivisesti aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä
- ✓ Madalletaan kynnystä kulttuurikokemusten saamiseen mm. Kulttuuriyhdistysten avulla
- ✓ Vahvistetaan ammattilaisen ja kuntalaisten kykyä tunnistaa mielen hyvinvointiin liittyvät haasteet
- ✓ Mahdollistetaan metsien ja luontokohteiden monipuolinen virkistyskäyttö – varaudutaan metsän hoidolla mm. tuholaisen vaikutuksiin
- ✓ Lakisääteiset TE-palvelut sekä kunnan omat palvelut ovat osa asiakkaan palveluvalikkoa

Elämään tyytyväisyys ja tulevaisuuden usko ovat lisääntyneet ja psyykinen kuormitus ja itsetuhoisuus ovat vähentyneet. Ehkäisevän työn näkyvyys ja tavoitettavuus ovat parantuneet. Ammattilaisten taito kohdata ja ottaa haasteellisia aiheita puheeksi on vahvistunut.

KOHDENNETUT TOIMENPITEET

Lapset/Nuoret ja perheet

- ✓ Vahvistamme ammattilaisen ja perheen kykyä tunnistaa mielen hyvinvointiin liittyvät haasteet
- ✓ Vahvistetaan vanhemmuutta teemailloin, tietoisuuden ja tarjoamalla vertaistuen mahdollisuuksia
- ✓ Vahvistetaan tunne- ja turvataitoja varhaiskasvatuksessa ja koulussa
- ✓ Vahvistetaan nuorten parisuhdetaitoja ja parisuhteiden turvallisuutta
- ✓ Vahvistetaan lähisuhdeväkivallan varhaista tunnistamista ja palveluihin ohjausta
- ✓ Mahdollistetaan monipuolinen harrastustarjonta harrastamisen suomen mallin mukaisesti
- ✓ Kehitetään varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria oppivana yhteisönä, jossa leikki ja vuorovaikutus ovat keskiössä.
- ✓ Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden päivitykset huomioidaan ja otetaan käytäntöön
- ✓ Varhaiskasvatuksessa toteutetaan tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa muun muassa palvelutarpeen arvioinnissa ja lapsiperheiden varhaisessa tuessa
- ✓ Huomioidaan sosiaalisen median vaikutus mielen hyvinvoinnille

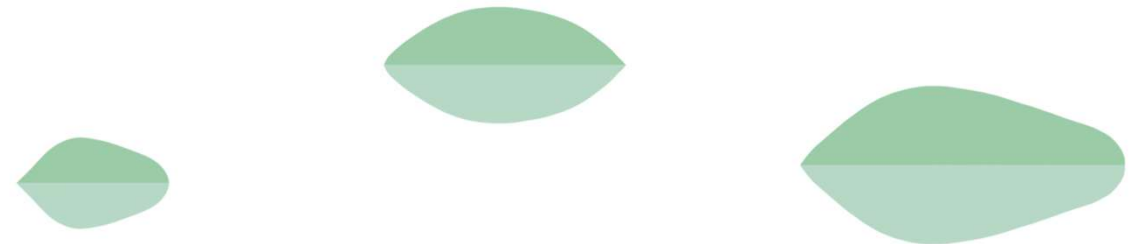
Ikääntyvät

- ✓ Kehitetään Seniorikeskus Olon avointa, matalan kynnyksen toimintaa
- ✓ Kehitetään ja vahvistetaan etsivän ja löytävän vanhustyön verkoston toimintaa riskissä olevien ikääntyvien löytämiseksi
- ✓ Tarjotaan ikääntyneille neuvoja, vertaistukea ja ohjeistusta eri elämänalueilta
- ✓ Tarjotaan yhdessä muiden toimijoiden kanssa mahdollisuuksia erilaiseen aktivoivaan toimintaan
- ✓ Mahdollistetaan myös ikääntyville luonnossa liikkuminen ja luonnosta nauttiminen erilaisin tempauksin ja tapahtumien yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa
- ✓ Järjestetään vanhustenviikon tapahtumana ikääntyvien hyvinvointimessut yhdessä asiantuntijoiden ja verkostojen kanssa

Elämään tyytyväisyys ja tulevaisuuden usko ovat lisääntyneet ja psyykinen kuormitus ja itsetuhoisuus ovat vähentyneet. Ehkäisevän työn näkyvyys ja tavoitettavuus ovat parantuneet. Ammattilaisten taito kohdata ja ottaa haasteellisia aiheita puheeksi on vahvistunut.

SEURANTAINDIKAATTORIT JA MITTARIT

- ✓ Ei ole saanut tukea ja apua koulukuraattorilta lukuvuoden aikana, vaikka olisi tarvinnut, % 8. ja 9. luokan oppilaista
- ✓ Ei ole päässyt koulukuraattorille yrittämisestä huolimatta lukuvuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista
- ✓ Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista, % 4. ja 5. luokan oppilaista
- ✓ Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista, % 8. ja 9. luokan oppilaista
- ✓ Tuntee itsensä yksinäiseksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista
- ✓ Tuntee itsensä yksinäiseksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista
- ✓ Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja 5. luokan oppilaista
- ✓ Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 8. ja 9. luokan oppilaista
- ✓ Yksin asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä
- ✓ Työttömien aktivointiaste, %
- ✓ Työttömien terveystarkastukset, % työttömistä
- ✓ Asiakaspalautteet ja -kyselyt palveluissa

ARJEN TURVALLISUUS

Arjen turvallisuus rakentuu monista tekijöistä: turvallisesta asuinympäristöstä, toimivista perhe- ja lähisuhteista, työelämän olosuhteista, taloudellisesta vakaudesta ja turvallisesta liikkumisesta.

Kiusaaminen, väkivalta ja niillä uhkailu eivät kuulu turvalliseen arkeen. Turvallinen ympäristö on keskeinen hyvinvoinnin perusta, sillä se lisää luottamusta, vakautta ja mahdollisuutta elää omannäköistä elämää.

Arjen turvallisuus on vahvistunut. Apua ja tukea saa silloin, kun sitä tarvitsee. Elinvoima ja taloudellinen hyvinvointi ovat vahvistuneet. Kriisitilanteisiin varautuminen on vahvistunut.

TOIMENPITEET

- ✓ Tarjotaan kuntalaisille monipuolista tietoa ja tukea turvalliseen arkeen info-tilaisuuksissa ja kohtaamisissa
- ✓ Vahvistetaan digiosaamista tarjoamalla kuntalaisille digiohjausta ja asiointipäätteitä käytettäväksi eri toimipisteissä, mm. kirjastossa, kunnanvirastolla ja seniorikeskus Olossa
- ✓ 313 kevyenliikenteen väylän jatkaminen Vierumäelle
- ✓ V24-tien liikenteenturvallisuuden parantaminen yhdessä muiden alueen toimijoiden kanssa
- ✓ Liikenneolosuhteiden ja turvallisuuden parantaminen
- ✓ Huolehditaan kulkuväylien kunnosta ja turvallisuudesta – auras, hiekoitus, kunnossapito – pyritään mahdollistamaan tasapuoliset liikkumismahdollisuudet koko kunnan väestölle kunnan vastuulla olevilla alueilla
- ✓ Saneerataan kevyen liikenteen väylien valaistusta suunnitelmallisesti
- ✓ Pyritään parantamaan alueen tietoliikenneyhteyksiä
- ✓ Parannetaan energiatehokkuutta, tavoitteena fossiilisten energialähteiden määrän vähentäminen 10% vuoteen 2030 ja pienhiukkasten määrän väheneminen.
- ✓ Parannetaan saattoalueiden liikenneturvallisuutta
- ✓ Mahdollistetaan kuntalaisille asiointi ja palvelusaanti kunnanvirastolla; infopiste ja kela-asiointi
- ✓ Kunnan liikenneturvallisuustyöryhmä toimii aktiivisesti liikenneturvallisuuden parantamiseksi
- ✓ Esteettömyyskartoituksessa ilmenneitä haasteita ja ongelmakohtia parannetaan suunnitelmallisesti
- ✓ Varmistetaan joukkoliikenteen riittävyys ja turvallisuus kilpailutuksin

Arjen turvallisuus on vahvistunut. Apua ja tukea saa silloin, kun sitä tarvitsee. Elinvoima ja taloudellinen hyvinvointi ovat vahvistuneet. Kriisitilanteisiin varautuminen on vahvistunut.

KOHDENNETUT TOIMENPITEET

Lapset/Nuoret ja perheet

- ✓ Vahvistetaan kiusaamisen vastaista työtä ja kiusaamiseen puuttumista kaikissa ikäryhmissä
- ✓ Kehitetään ja mahdollistetaan koulupäivän jälkeistä kerhotoimintaa
- ✓ Vahvistetaan lasten ja nuorten turvataitoja varhaiskasvatuksesta toiseen asteeseen asti
- ✓ Vahvistetaan lasten ja nuorten sosiaalisen median turvataitoja ikätasoisesti
- ✓ Tarjotaan kohtaamisen mahdollisuuksia ja paikkoja turvallisissa ympäristöissä
- ✓ Vahvistetaan lasten ja nuorten taitoa toimia digitaalisissa ympäristöissä turvallisesti
- ✓ Vahvistetaan koulukuljetusten turvallisuutta yhdessä palveluntarjoajan kanssa, mm. kaluston kunto ja esteettömyys

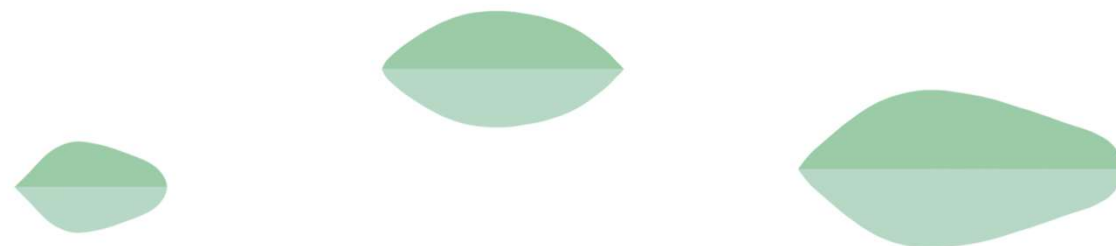
Ikääntyvät

- ✓ Vahvistetaan ikääntyvien taitoa toimia digitaalisissa ympäristöissä - Digiohjausta saatavilla ja asiointipäätteitä käytettävissä Seniorikeskus Olossa.
- ✓ Otetaan läheisten turvallisuus puheeksi kohtaamisissa
- ✓ Tuetaan omaishoitajia yhdessä verkostojen kanssa mm. vertaistuen ja ohjauksen keinoin
- ✓ Tarjotaan kohtaamisen mahdollisuuksia ja paikkoja turvallisessa ympäristössä - seniorikeskus Olo ja senioriohjaaja

Arjen turvallisuus on vahvistunut. Apua ja tukea saa silloin, kun sitä tarvitsee. Elinvoima ja taloudellinen hyvinvointi ovat vahvistuneet. Kriisitilanteisiin varautuminen on vahvistunut.

SEURANTAINDIKAATTORIT JA MITTARIT

- ✓ Lasten pienituloisuusaste
- ✓ Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä
- ✓ Toimeentulotukea saaneet 18-24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä
- ✓ Toimeentulotukea saaneet 25-64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä
- ✓ Toimeentulotukea saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä
- ✓ Nuorisotyöttömät, % 18-24-vuotiaasta työvoimasta
- ✓ Työttömät, % työvoimasta
- ✓ Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 18-24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä
- ✓ Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25-64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä
- ✓ Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä
- ✓ Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1000 asukasta
- ✓ Poliisin tietoon tulleet huumausainerikokset / 1000 asukasta
- ✓ Poliisin tietoon tulleet liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikennerikkomukset / 1000 asukasta
- ✓ Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1000 asukasta
- ✓ Poliisin tietoon tulleet rattijuopumusrikokset / 1000 asukasta
- ✓ Senioriohjaajan asiakaskontaktit / vuosi

PÄIHTEETTÖMYYS JA TERVEELLISET ELÄMÄNTAVAT

Terveelliset elintavat ja päihteettömyys vahvistavat hyvinvointia, vähentävät sairastumisriskejä ja tukevat elämänhallintaa.

On tärkeää, että kuntalaisilla on helposti saatavilla tutkittua, luotettavaa tietoa sekä tukea terveellisten elintapojen omaksumiseen ja ylläpitämiseen, jotta hyvinvoinnin edellytykset ovat kaikkien saavutettavissa.

Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat ovat vahvistuneet. Elintapasairauksien ilmaantuvuus on pienentynyt ja terveiserot ovat kaventuneet. Menetettyjen elinvuosien määrä on vähentynyt.

TOIMENPITEET

- ✓ Toteutetaan poikkihallinnollisen liikkumishjelman toimenpiteet suunnitellusti
- ✓ Parannetaan ja ylläpidetään lähiliikuntapaikkoja suunnitelmallisesti
- ✓ Mahdollistetaan luontoliikunta huolehtimalla reitistön kunnosta
- ✓ Tarjotaan ajantasaista ja iänmukaista ravitsemustietoutta eri ryhmille (lapset, työikäiset, eläkeläiset).
- ✓ Varmistetaan, että henkilökunnalla on tarvittava ammattitaito; dieettikokin tutkinto, ravitsemuspassi.
- ✓ Syötäväksi kelpaava hävikkiruoka ohjataan säännösten mukaan ihmisravinnoksi.
- ✓ Jäämäruoka myydään keittiöiden asiakkaille ja lahjoitetaan nuorisopalveluille ja seurakunnille.
- ✓ Koulujen hävikkiruokaa jaetaan asukkaille
- ✓ Kevyenliikenteen väylien kunnosta huolehditaan yhdessä muiden toimijoiden kanssa
- ✓ työntekijöille tarjotaan mahdollisuus työpaikkaruokailuun
- ✓ Terveysliikuntaryhmiä tuotetaan monipuolisesti yhdessä muiden toimijoiden kanssa
- ✓ Liikuntalähete liikuntaneuvontaan on käytössä ja liikuntaneuvontaa tarjotaan asiakkaille aktiivisesti kohtaamistilanteissa
- ✓ Tarjotaan tietoa päihteiden käytön riskeistä ikätasoisesti

Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat ovat vahvistuneet. Elintapasairauksien ilmaantuvuus on pienentynyt ja terveiserot ovat kaventuneet. Menetettyjen elinvuosien määrä on vähentynyt.

KOHDENNETUT TOIMENPITEET

Lapset/Nuoret ja perheet

- ✓ Varhaiskasvatuksessa panostetaan lasten liikunnan edistämiseen ja henkilöstön osaamista vahvistetaan tällä osa-alueella.
- ✓ Jokaisessa koulussa on tarjolla päivittäin kasvisvaihtoehto ja maksuton hedelmä-/kasvisvälipala.
- ✓ Tarjolla oleva ruoka on THL:n ravitsemussuositusten (2024) sekä kouluruokailu- ja varhaiskasvatussuositusten mukaista
- ✓ Ruuan valmistuksessa vähennetään sokeria ja suolaa ja lisätään kuitua ja kasviksia
- ✓ Tarjotaan lapsille ja nuorille mahdollisuuksia tutustua uusiin ruokiin ja osallistua suunnitteluun mm. maistatusviikot, makuraadit, kouluruokainfot ja ruoka-agenttitoiminta
- ✓ Vahvistetaan perheiden ravitsemustietoutta vanhempainilloissa ja toiminnallisissa Valintojen polku- tapahtumissa
- ✓ Vahvistetaan lasten, nuorten ja perheiden ymmärrystä päihteiden käytön riskeistä ikätasoisesti

Ikääntyvät

- ✓ Vahvistetaan ikääntyvien tietoutta terveyttä edistävästä ja ylläpitävistä valinnoista ja päihteettömyydestä
- ✓ Painopiste vajaaravitsemuksen ehkäisyssä
- ✓ Laaditaan asiakaskohtaiset ravitsemussuunnitelmat asumispalveluyksiköiden asukkaille
- ✓ Kotipalveluateriat tuotetaan Oltermannin keittiöllä ja toimitetaan kotiin, myös ilman palveluseteliä
- ✓ Kotipalveluaterioissa huomioidaan erityisruokavaliot ja mieltymykset
- ✓ Mylläriravintolassa on tarjolla kunnan eläkeläisille edullinen ja ravitseva lounas
- ✓ Lahjoitetaan Oltermannin hävikkiruokaa ikääntyville

Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat ovat vahvistuneet. Elintapasairauksien ilmaantuvuus on pienentynyt ja terveiserot ovat kaventuneet. Menetettyjen elinvuosien määrä on vähentynyt.

SEURANTAINDIKAATTORIT JA MITTARIT

- ✓ Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1h viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista
- ✓ Harrastaa taidetta ja kulttuuria vähintään yhtenä päivänä viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista
- ✓ Harrastaa taidetta ja kulttuuria vähintään yhtenä päivänä viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista
- ✓ Harrastaa jotain vähintään yhtenä päivänä viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista
- ✓ Harrastaa jotain vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista
- ✓ Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista
- ✓ Ei syö aamupalaa joka arkipäivä, % 4. ja 5. luokan oppilaista
- ✓ Ei syö aamupalaa joka arkipäivä, % 8. ja 9. luokan oppilaista
- ✓ Nukkuu arkisin alle 8 tuntia, % 8. ja 9. luokan oppilaista
- ✓ Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 4. ja 5. luokan oppilaista
- ✓ Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 8. ja 9. luokan oppilaista
- ✓ Alkoholijuomien myynti asukasta kohti 100 %:na alkoholina, litraa
- ✓ Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % 8. ja 9. luokan oppilaista
- ✓ Käyttää alkoholia viikoittain, % 8. ja 9. luokan oppilaista
- ✓ Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % 8. ja 9. luokan oppilaista
- ✓ Vanhemman liiallinen alkoholin käyttö aiheuttanut haittaa, % 4. ja 5. luokan oppilaista
- ✓ Vanhemman liiallinen alkoholin käyttö aiheuttanut haittaa, % 4. ja 5. luokan oppilaista
- ✓ Yli 64-vuotiaat asiakkaat, joiden AUDIT-C tulos on; alkoholin käyttö on hallinnassa tai vähäisiä riskejä, % testin tehneistä
- ✓ Myytyjen eläkeläisaterioiden määrä/ vuosi

HYVINVOINTISUUNNITELMAN SEURANTA JA RAPORTOINTI

Hyvinvointisuunnitelman toteutumista seurataan ja arvioidaan vuosittain hyvinvointiraportissa, joka toimitetaan valtuustolle. Raportti sisältää katsauksen tavoitteiden, toimenpiteiden ja indikaattorien tilanteeseen ja antaa kokonaiskuvan kuntalaisten hyvinvoinnin kehityksestä. Samalla se auttaa seuraamaan hyvinvointisuunnitelman edistymistä.

Hyvinvointiraportin laadinnan yhteydessä arvioidaan myös itse hyvinvointisuunnitelmaa, ja sitä päivitetään tarvittaessa. Arviointi mahdollistaa suunnitelman jatkuvan kehittämisen, jotta se vastaa muuttuvia olosuhteita ja esiin nousevia tarpeita. Seurannasta, raportoinnista ja päivityksestä vastaa hyvinvointikoordinaattori yhteistyössä kunnan palvelualueiden ja johtoryhmän kanssa.

HYVINVOINTISUUNNITELMAN KÄSITTELY PÄÄTÖKSENTEOSSA